NOI ORIZONTURI ÎN REGLEMENTAREA RĂSPUNDERII PENTRU INFRACȚIUNILE CONTRA JUSTIȚIEI

NEW HORIZONS IN THE REGULATION OF LIABILITY FOR CRIMES AGAINST JUSTICE

CZU: 343.36:343.222:340.133 **https://doi.org/10.59295/spd2025j.10**

Vitalie STATI
ORCID: 0000-0003-1371-4961
E-mail: vitalie.stati@usm.md
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Summary. *Law No. 136/2024 concerns, among other issues, several key provisions in Chapter XIV "Crimes Against Justice" of the Criminal Code of the Republic of Moldova. To assess the impact of these amendments, an analysis was conducted on art. 303, 303[1], 307, 308, 312–314, 315, and 322 of the Criminal Code of the Republic of Moldova. As a result of the analysis, it can be stated that the amendments made by Law no. 136/2024 to Chapter XIV of the special part of the Criminal Code of the Republic of Moldova are mostly beneficial. The only vulnerability lies in the lack of an official interpretation with sufficient authority of the phrase "imperative legal norms", which is used in art. 307 and 308 of the Criminal Code of the Republic of Moldova. The lack of such an interpretation could jeopardize the application of these articles in accordance with the principle of legality.*

Keywords: *amendment; supplementing; crimes against justice; modification; the principle of legality.*

INTRODUCERE

Legea nr. 136 din 06.06.2024 pentru modificarea unor acte normative (denumită în continuare Legea nr. 136/2024) vizează, printre altele, unele norme din Capitolul XIV – „Infracțiuni contra justiției" – al părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova (denumit în continuare CP RM). Pentru a evalua impactul acestor modificări, în cele ce urmează se vor analiza principalele jaloane ale Legii nr. 136/2024, care marchează revizuirea normelor privind infracțiunile contra justiției.

MATERIAL ȘI METODĂ

În vederea realizării acestui scop, am recurs la metoda sistemică, metoda istorică, metoda comparativă și metoda logică. Au fost supuse analizei: art. 303, 303[1], 307, 308, 312-314, 315 și 322 CP RM; art. 38, 343[1], 385, 433-435 din Codul contravențional al Republicii Moldova (denumit în continuare CC RM); art. 373 și 442 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova (denumit în continuare CPC RM); art. 165-167, 169, 170, 185-188, 273, 276, 285, 414 și 434 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (denumit în continuare CPP RM); Legea nr. 136/2024, etc.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

1. În corespundere cu Legea nr. 136/2024, în alin. (1) art. 303 CP RM (care prevede răspunderea pentru amestecul în înfăptuirea justiţiei), cuvântul „ilegale” a fost exclus. Astfel înainte de a intra în vigoare această lege, una dintre formele scopului special al infracțiunii, prevăzute la alin. (1) art. 303 CP RM, se exprima în scopul de a obţine pronunţarea unei hotărâri judecătoreşti ilegale. Actualmente, această formă se concretizează în scopul de a obţine pronunţarea unei hotărâri judecătoreşti.

Era oare necesară o astfel de revizuire? Cu siguranță da. Or, competența de a stabili dacă o hotărâre judecătorească este legală nu poate fi atribuită persoanei care pornește urmărirea penală pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 303 CP RM. Într-o hotărâre a Curții Constituționale se relevă: „Controlul legalităţii şi temeiniciei actului judecătoresc poate fi exercitat numai de către instanţele de apel şi recurs, în conformitate cu procedurile jurisdicționale. Inadmisibilitatea punerii la îndoială a legalităţii deciziilor judecătoreşti este expres prevăzută de art. 120 din Constituţie”[1]. Această aserțiune a instanței de contencios constituțional se extinde și se consolidează în art. 373 și 442 CPC RM, precum și în art. 414 și 434 CPP RM. Rezultă astfel că, până la intrarea în vigoare a Legii nr. 136/2024, fiecare caz de aplicare a alin. (1) art. 303 CP RM (care presupunea că făptuitorul a urmărit scopul de a obţine pronunţarea unei hotărâri judecătoreşti ilegale) trebuia să parcurgă un test de legalitate a hotărârii judecătorești pronunțate, așa cum este stabilit în hotărârea precitată a Curții Constituționale.

Un alt argument în susținerea necesității de a exclude cuvântul „ilegale” din dispoziția de la alin. (1) art. 303 CP RM se conține în Nota informativă la proiectul pus la baza Legii nr. 136/2024: „Textul de lege nu are doar rolul de a proteja caracterul echitabil, corect al actului de justiție, ci și de a respinge orice imixtiune în activitatea de înfăptuire a justiției de natură a afecta integritatea sistemului judiciar. Prin urmare, apare ca nejustificată sancționarea prin mijloace de drept penal exclusiv a conduitei ce tinde spre o hotărâre judecătorească ilegală, fiind necesar a fi pedepsită și imixtiunea în actul de justiție ce are ca scop și poate chiar duce la o hotărâre cât se poate de legală.” [2] Așadar, în ceea ce privește gradul de pericol social, scopul de a obține pronunțarea unei hotărâri judecătorești ilegale nu diferă considerabil de cel de a obține pronunțarea unei hotărâri judecătorești legale, atunci când pentru aceasta se recurge la căi ilegale.

2. În alt context, adoptarea Legii nr. 136/2024 marchează o veritabilă inovație, întrucât aduce incriminarea faptei de de amestec în activitatea avocatului sau a avocatului stagiar. Recunoaștem că adoptarea art. 303[1] CP RM era demult așteptată, având în vedere că premisele pentru această incriminare au fost puse la temelie cu ani în urmă.

Astfel, alin. (4) art. 26 din Constituție prevede: „Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepseşte prin lege” [3]. În art. 52 al Legii nr. 1260 din 19.07.2002 cu privire la avocatură se stabilește, *inter alia*: „Se interzice imixtiunea în exercitarea profesiei de avocat. Statul asigură respectarea şi protejarea libertăţii în exercitarea profesiei de avocat, [...] fără intervenții nejusti-

ficate din partea autorităţilor sale sau a publicului" [4] (alin. (1)); „Nicio autoritate publică nu poate influenţa direct sau indirect şi nu poate controla contractul dintre avocat şi client" [4] (alin. (8)). Nu în ultimul rând, în Anexa nr. 2 la Legea nr. 211 din 06.12.2021 pentru aprobarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia (denumită în continuare Legea nr. 211/2021), în vederea realizării Obiectivului 1.4. „Consolidarea capacităților profesiilor conexe sistemului justiției" este menționată, printre altele, acțiunea „Instituirea sancțiunilor pentru imixtiunea în activitatea avocaților"[5].

În aceeași ordine de idei, nu este de prisos să consemnăm că, în cadrul sistemelor penale ale unor state membre ale Uniunii Europene, se regăsesc dispoziții echivalente cu cele ale art. 303^1 CP RM: alin. 1 art. 122 din Codul penal al Republicii Cipriote; art. 434-8 din Codul penal al Republicii Franceze; art. 231 din Codul penal al Republicii Lituania; alin. (4) art. 279 din Codul penal al României, etc.

3. Următorul reper al analizei noastre se referă la modificările operate în art. 307 CP RM, care stabilește, în esență, răspunderea pentru pronunțarea de către judecători a unor acte procedurale ce încalcă legea. Efectul acestor modificări implică două perspective complementare: pe de o parte, lărgirea sferei art. 307 CP RM prin extinderea listei de acte procedurale care constituie obiectul imaterial al infracțiunii; pe de altă parte, restrângerea acestei sfere prin descrierea mai precisă a caracteristicilor respectivelor acte procedurale și a scopului infracțiunii.

În căutarea unui echilibru între asigurarea independenței judecătorilor și responsabilizarea acestora pentru soluțiile pe care le pronunță, în Anexa nr. 1 la Legea nr. 211/2021 se subliniază, printre altele: „Sub imperiul actualei componențe de infracțiune, cuprinsă la art. 307 din Codul penal, s-au atestat cazuri de imixtiuni arbitrare în funcțiile judiciare, fapt care determină întreprinderea pe viitor a măsurilor de eradicare a unor situații similare"[5]. Implicit, aceeași constatare reiese dintr-o decizie a Curții Constituționale care a fost sesizată în legătură cu învinuirea unui judecător de pronunțarea cu bună știință și contrar legii a unei ordonanțe judecătorești[6].

Într-adevăr, până la intrarea în vigoare a Legii nr. 136/2024, obiectul imaterial al infracţiunilor prevăzute la art. 307 CP RM îl constituia hotărârea, sentinţa, decizia sau încheierea contrară legii. După ce legea în cauză a intrat în vigoare, obiectul imaterial al infracţiunilor, specificate la art. 307 CP RM, îl reprezintă hotărârea, sentinţa, decizia, încheierea sau ordonanța pronunțată cu încălcarea normelor legale imperative. Această remaniere legislativă denotă fără echivoc că trebuie considerată ilegală aplicarea, înainte de 07.09.2024 (data intrării în vigoare a Legii nr. 136/2024), a art. 307 CP RM pentru pronunțarea unei ordonanțe cu încălcarea legii.

Așa cum am menționat mai sus, efectul Legii nr. 136/2024 asupra art. 307 CP RM a constat nu numai în lărgirea sferei acestui articol, dar și în restrângerea ei. Până la intrarea în vigoare a Legii nr. 136/2024, obiectul imaterial al infracţiunilor prevăzute la art. 307 CP RM îl reprezenta un act procedural, pronunțat de un judecător, care era con-

trar legii. După ce legea în cauză a intrat în vigoare, obiectul imaterial al infracţiunilor, specificate la art. 307 CP RM, îl constituie un act procedural, pronunțat de un judecător, care încalcă nu oricare norme legale, ci doar cele imperative. După cum reiese dintr-o hotărâre a Plenului Consiliului Superior al Magistraturii [7], norme legale imperative sunt normele stabilite în legi, care impun subiecților de drept o conduită strict obligatorie, fără posibilitatea derogării; ele obligă la îndeplinirea unei acțiuni sau la abținerea de la aceasta, iar nerespectarea lor atrage sancțiuni. Considerăm că acestui semantism îi corespund, de exemplu, prevederile art. 4 al Legii nr. 178 din 25.07.2014 cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor.

În fine, pentru a se restrânge sfera art. 307 CP RM, prin Legea nr. 136/2024 a fost stabilit scopul special al infracţiunii: scopul favorizării sau defavorizării unei persoane. Art. 307 CP RM nu se aplică dacă, de exemplu, constatarea unui fapt, printr-un act procedural pronunțat de un judecător, nu favorizează și nici nu defavorizează o persoană.

4. În art. 308 CP RM, modificările, operate prin Legea nr. 136/2024, se referă, în principal, la subiectul infracțiunii prevăzute la alineatul (1) și la faptele prejudiciabile specificate la alineatele (1) și (2).

La concret, până la intrarea în vigoare a Legii nr. 136/2024, în sensul alin. (1) art. 308 CP RM, prin „reţinere” se înțelegea măsura procesuală de constrângere, reglementată de art. 165-167, 169 şi 170 CPP RM. Subiectul infracţiunii, specificate la alin. (1) art. 308 CP RM, avea calitatea specială de persoană care efectuează urmărirea penală. După intrarea în vigoare a Legii nr. 136/2024, în sensul alin. (1) art. 308 CP RM, prin „reţinere” se înţelege măsura procesuală de constrângere, reglementată nu numai de art. 165-167, 169 şi 170 CPP RM, ci și de art. 433-435 CC RM. Aceasta întrucât, după intrarea în vigoare a Legii nr. 136/2024, subiect al infracţiunii, specificate la alin. (1) art. 308 CP RM, poate fi nu doar persoana care efectuează urmărirea penală, ci și persoana care realizează acte de constatare (în sensul art. 273 CPP RM sau al art. 385 CC RM). De precizat cu această ocazie că, în alin. (1) art. 308 CP RM, legiuitorul folosește nu sintagma „persoana care constată infracţiunea” [8] (la care se recurge în art. 309 CP RM), dar expresia „persoana care realizează acte de constatare” [8]. Prin aceasta se sugerează că, în alin. (1) art. 308 CP RM, se are în vedere nu doar reținerea în accepție procesual penală, ci și reținerea în accepție procesual contravențională.

Înainte de a intra în vigoare Legea nr. 136/2024, în sensul alin. (2) art. 308 CP RM, prin „arestare” se avea în vedere, după caz: 1) arestarea preventivă, ca măsură preventivă reglementată de art. 185-187 CPP RM; 2) arestarea la domiciliu, ca măsura preventivă reglementată de art. 188 CPP RM; 3) arestul contravenţional, ca sancțiune contravenţională reglementată de art. 38 CC RM. Folosirea în varianta în vigoare a alin. (2) art. 308 CP RM a formulării „arestarea preventivă sau arestarea la domiciliu” [8] denotă că fapta prejudiciabilă, prevăzută de această normă, nu mai poate poate consta în arestul contravenţional (în sensul art. 38 CC RM) cu încălcarea normelor legale.

Un alt efect al Legii nr. 136/2024 se exprimă în aceea că, pentru a se aplica alin. (2) art. 308 CP RM, fapta de arestare trebuie să fie nu pur și simplu ilegală (ca înainte de

intrarea în vigoare a Legii nr. 136/2024), ci să fie comisă cu încălcarea normelor legale imperative.

Observăm că Legea nr. 136/2024 a produs un impact de lărgire a sferei alin. (1) art. 308 CP RM și de restrângere a sferei alin. (2) art. 308 CP RM.

5. Un alt reper al investigației noastre se referă la extinderea sferei art. 312-314 CP RM asupra persoanei care are statutul procesual de victimă. Or, până la intrarea în vigoare a Legii nr. 136/2024, o astfel de persoană nu putea fi subiect al infracțiunilor prevăzute la art. 312 și 313 CP RM și nici victimă a infracțiunii prevăzute la art. 314 CP RM.

În afară de aceasta, prin Legea nr. 136 /2024 a fost modificată formularea din art. 313 CP RM care vizează ambianța infracțiunii: din „în cadrul urmăririi penale sau al cercetării judecătoreşti" [8] în „în cadrul procesului penal sau contravențional" [8]. Pe această cale, terminologia din art. 313 CP RM a fost armonizată cu cea din art. 312 și 314 CP RM.

6. În ceea ce privește art. 314 CP RM, efectul Legii nr. 136/2024 nu se limitează la cel enunțat mai sus.

În varianta în vigoare a art. 314 CP RM, acesta prevede răspunderea pentru două infracțiuni, nu pentru una singură (așa cum era înainte de a intra în vigoare Legea nr. 136/2024).

Este adevărat că dispoziția de la alin. (1) art. 314 CP RM păstrează în mare parte conținutul pe care l-a avut până la 07.09.2024. Totuși, în afară de extinderea sferei acestui articol asupra persoanei care are statutul procesual de victimă, alte două inovații ies în evidență: 1) lista actuală de victime ale infracțiunii, prevăzute la alin. (1) art. 314 CP RM, include și specialistul; 2) în varianta în vigoare a art. 314 CP RM, este stabilită răspunderea pentru determinarea, *inter alia*, a interpretului sau a traducătorului să se eschiveze de la efectuarea interpretărilor sau traducerilor corespunzătoare adevărului; înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 136/2024, nu era relevant dacă, în ipoteza analizată, interpretările sau traducerile corespundeau adevărului.

Cât privește alin. (2) art. 314 CP RM, acesta prevede răspunderea pentru o infracțiune nouă. Victima acesteia are calitatea specială de bănuit, învinuit sau inculpat. Fapta prejudiciabilă, specificată la alin. (2) art. 314 CP RM, constă în acțiunea de a determina o asemenea victimă – prin constrângere sau prin promisiune ori dare de bani, de bunuri sau de alte avantaje – să depună declarații mincinoase sau să se eschiveze de la depunerea de declarații. Ambianța infracțiunii, prevăzute la alin. (2) art. 314 CP RM, constă în desfășurarea urmăririi penale ori a judecării cauzei penale în instanța de judecată națională sau internațională.

Nu putem trece cu atenția faptul că, prin Legea nr. 136/2024, art. 314 CP RM a fost completat cu alineatul (4) care prevede o cauză care înlătură caracterul penal al faptei care este specificată la alineatul (1) din același articol. Acest alineat nou are ca suport dispozițiile din alin. (5) și (7) art. 276 și pct. 1) alin. (2) art. 285 CPP RM.

7. În alt context, prin Legea nr. 136/2024, a fost extinsă sfera alin. (2) art. 315 CP RM: 1) lista actuală de subiecți ai infracțiunii, prevăzută de această normă, include și

judecătorul de instrucție, precum și ofițerul de investigații; 2) nu mai este obligatoriu ca fapta prejudiciabilă, prevăzută la alin. (2) art. 315 CP RM, să cauzeze daune morale sau materiale bănuitului, învinuitului, martorului, părţii vătămate sau reprezentanţilor acestora ori să ducă la eschivarea vinovatului de la răspundere.

8. Încheiem analiza noastră cu amendamentele operate, prin Legea nr. 136/2024, în art. 322 CP RM. Scopul acestora este de a diferenția mai eficient răspunderea pentru activitățile ilegale cu obiecte sau substanţe care nu se pot afla în posesia persoanelor deţinute în instituţiile penitenciare.

În acest sens, au fost păstrate (deși într-o formă renumerotată) alineatele în care se incriminează transmiterea tăinuită de control, prin orice mijloace, către persoanele deținute în instituțiile penitenciare a băuturilor alcoolice, a drogurilor, a etnobotanicelor sau a analogilor acestora, a armelor, a substanțelor explozive, toxice, incendiare sau radioactive.

Alin. (1) art. 322 CP RM (în varianta de până la intrarea în vigoare a Legii nr. 136/2024) a fost disjuns în alineatele (1) și (3). În cadrul acestor alineate noi, ca obiect material al infracțiunii apar doar dispozitivele de telecomunicații. Celelalte obiecte sau substanțe interzise persoanelor deținute în instituțiile penitenciare reprezintă obiectul material al faptei prevăzute la art. 343[1] CC RM, care a fost adoptat prin Legea nr. 136/2024.

În cele din urmă, prin aceeași lege, art. 322 CP RM a fost completat cu alineatul (8), în care se incriminează „producerea sau păstrarea pe teritoriul instituțiilor penitenciare de către persoanele deținute a armelor, a substanțelor explozive, toxice, incendiare sau radioactive” [8].

Se poate afirma că varianta în vigoare a art. 322 CP RM incriminează întreaga gamă de cele mai periclitante socialmente activități ilegale care implică obiecte sau substanțe ce nu pot fi deținute de persoanele aflate în detenție în instituțiile penitenciare.

CONCLUZII

Amendamentele aduse prin Legea nr. 136/2024 în Capitolul XIV din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova – prin modificarea și/sau completarea articolelor 303, 307, 308, 312-314, 315 și 322, precum și prin adoptarea articolului 303[1] – sunt, în linii mari, benefice. Singura noastră observație se referă la absența unei interpretări oficiale, dotate cu suficientă autoritate, a expresiei „norme legale imperative” [8], utilizate în art. 307 și 308 CP RM. Această precaritate poate conduce la o aplicare arbitrară a prevederilor respective, afectând astfel respectarea principiului legalității. Soluția optimă ar fi ca expresia în cauză să fie definită în legea penală sau într-o altă lege.

REFERINȚE:

1. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 28 din 14.12.2010 pentru controlul constituţionalităţii prevederilor art. 22 alin. (1) lit. b) din Legea

nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 „Cu privire la statutul judecătorului" în redacția Legii nr. 247-XVI din 21 iulie 2006 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative". În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 254-256.

2. *Textul integral al proiectului de act normativ – Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului penal și Codului contravențional)*. Disponibil: https://www.parlament.md/preview?id=29dfe21b-0f1e-4e17-ba66-c7217c17a9ef&url=https://ep-sp.parlament.md/materials/638218082196083031/Documents/20230608080438.PDF&method=GetDocumentContent [Accesat 26.04.2025]
3. Constituția Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 1.
4. Legea nr. 1260 din 19.07.2002 cu privire la avocatură. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 159.
5. Legea nr. 211 din 06.12.2021 pentru aprobarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 325-333.
6. Decizia Curții Constituționale nr. 59 din 27.06.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr. 72g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 307 din Codul penal al Republicii Moldova și a unor prevederi din articolul 221 alin. (4) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 421-427.
7. *Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 595/27 din 12.09.2017 cu privire la contestarea hotărârii Plenului Colegiului disciplinar nr. 28/4 din 05.05.2017, emise în privința judecătorului Mihail Diaconu de la Judecătoria Chișinău*. Disponibil: https://www.csm.md/files/Hotaririle/2017/27/595-27.pdf [Accesat 22.04.2025]
8. Codul penal al Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129.